

Asia: VN/2588/2024

Lausuntopyyntö: Arviomuistio kansallisen julkisten hankintojen tietovarannon perustamisesta ja ostolaskutietojen julkaisemisesta

Yleistä

Ovatko arviomuistion nykytilan kuvausta koskevat osiot oikeansuuntaisia ja riittävän kattavia? Olisiko nykytilan kuvausta syytä täydentää joillain näkökulmilla tai tarpeellisilla tiedoilla?

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue kiittää mahdollisuudesta lausua arviomuistioon.

Selvityksen tavoitteet hallinnon läpinäkyvyydestä ja julkisten varojen tehokkaasta käytöstä ovat itsessään arvokkaita ja nykytilan kuvaus itsessään on kattava ja oikeansuuntainen.

Haluamme korostaa nykytilassa sitä, että hankintayksiköillä on kyvykkyyksiltään erilaiset tietojärjestelmät ja erilaiset resurssit käytössään, ja siten erilaiset valmiudet tietojen koostamiseen. Toivomme, että tämä otetaan vahvasti huomioon siirtymän valmistelussa, jotta kerättävä tieto on yhdenmukaista, laadukasta ja siten tehokkaasti hyödynnettävissä, ja ettei siirtymä aiheuta kohtuutonta hallinnollista taakkaa hankintayksiköissä. Todennäköisemmin tietojärjestelmät vaativat muutoksia, ja näiden kustannusvaikutukset sekä rahoituksen osoittaminen tulisi olla konkreettisemmin esillä arviomuistiossa.

Edellä mainittuun hallinnollisen taakan muodostumiseen liittyen, ehdotamme lisäksi, että Valtionkonttorin tulee mahdollistaa riittävä neuvonta, koulutus ja tuki hankintatietovarannon käyttöönotolle ja palvelun käyttämiselle. Toivomme, ettei näitä asioita siirrettäisi pelkästään hankintayksiköiden vastuulle.

Arviomuistiossa tuodaan esille tietoaineistojen säilyttämisen osalta Tiedonhallintalautakunnan suositus tietoaineistojen säilytysajoista. Tietojen säilyttämiseen liittyen on huomioitava, että uuteen tietovarantoon kerättävät tiedot ovat pirstoutuneet tietoa tuottavilla toimijoilla useisiin eri tietojärjestelmiin, joista on rakennettu erilaisia omia sähköisiä säilytysratkaisuja mm. järjestelmän-

tai organisaation vaihdostilanteita varten. Nyt osittain samat tiedot tultaisiin siirtämään kansalliseen tietovarantoon, eli samat tiedot säilytettäisiin kahdessa eri tietovarannossa. Tiedon elinkaaren hallintaa, tietovarantoa, ja siihen kerättävien tietojen ja asiakirjojen määrittelyä tehtäessä pyydämme huomioimaan Kansalliset tietovarannot ja arkistointi -työryhmän loppuraportin toimenpidesuosituksiset. https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/75001f51-32d0-4638-ab42-4a90b6959d00/2445614a-f3ae-48af-ad93-ef2c032a72c8/RAPORTTI_20231116071324.PDF

Ovatko arviomuistioissa esitetyt toimenpiteet vaikutuksineen oikeansuuntaisia? Olisiko toimenpiteitä syytä täydentää joillakin näkökulmilla jatkovalmistelussa?

Hankintayksikkö korostaa, että hankintayksiköillä on hyvin erilaiset lähtökohdat sekä resursoinnin että teknisestä näkökulmasta, ja katsoisimme jatkovalmistelun kannalta hedelmällisemmäksi sen selvittämisen kaupallisten järjestelmätoimittajien kanssa, miltä osin heidän järjestelmänsä jo nyt täyttävät muuttuvan sääntelyn vaatimukset, ja millaisia muutoksia heidän järjestelmiinsä vaadittaisiin.

Teknisestä näkökulmasta on myös syytä huomioida esimerkiksi se, ettei esimerkiksi tarjouskilpailussa salassa pidettäväksi merkityt yksikköhinnat ilmene myöhemmin ostolaskudatan kautta. Tässä mielessä järjestelmien teknisten ominaisuuksien kehittäminen koko ketjun kattavaksi, pistemäisen tarkastelun sijasta, olisi nähdäksemme ensiarvoisen tärkeää, etenkin kun tietoa tultaisiin keräämään yhteen useammasta eri järjestelmästä.

Edellä mainitun ennakovalmistelun myötä hankintayksiköt pystyisivät varautumaan muutokseen paremmin sekä resursoinnin että budjetoinnin osalta. Lisäksi tällä pystyttäisiin mahdollisesti rajaamaan hankintayksiköille kohdistuvaa hallinnollista taakkaa, jota osa esitetyistä muutoksista aiheuttaisi nykyisellään merkittävästikin, ja kohdentamaan henkilöresursseja yksikön ydintehtäviin. Hankintatietovarannon käyttöönoton osalta resurssi- ja kustannusvaikutukset sekä siirtymäaikataulu tulisi sovittaa hyvinvointialueiden voimavaroihin.

Hankintatietovarannon soveltamisala ja säädösympäristö

Onko hankintatietovarannon perustamisen ja ylläpidon edellyttämät sääntelytarpeet tunnistettu kattavasti?

Kyllä.

Onko sellaisia hankintayksiköjä tai hankintoja, jotka erityisesti tulisi rajata tulevan hankintatietovarantoa koskevan sääntelyn ulkopuolelle tai toisaalta sisällyttää siihen?

Huoltovarmuuteen liittyvät hankinnat tulee arvioida siitä näkökulmasta, tulisivatko ne esimerkiksi tietyin rajauksin jättää sääntelyn ulkopuolelle.

Sisältävätkö hankintayksiköiden ostolaskutiedot henkilötietoja siinä määrin, että niiden käsittely saattaisi aiheuttaa EU:n yleisessä tietosuoja-asetuksessa tarkoitetun korkean riskin? Jos kyllä, yksilöi, millaisia henkilötietoja tai erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja hankintadata voi sisältää.

Kyllä sisältävät, riskiä tulee tarkastella tietosisällön näkökulmasta kriittisesti.

Hankintatietovarannon rekisterinpitäjäys on arviointimuistiossa kuvattu riittävällä tasolla. Hankintayksiköille jää oma rekisterinpitäjäys, sekä siihen liittyvät vastuut ja velvoitteet oman käyttötarkoituksensa mukaisesti. Koska hankintatietovarannossa on kyse omasta erillisestä rekisteristä, Valtionkonttori vastaisi rekisterinpitäjänä henkilötietojen käsittelyn tarkoituksen ja keinojen määrittelystä itsenäisesti. Valtionkonttori olisi tietovarannon suhteen myös julkisuuslain mukainen toimivaltainen viranomaisena.

Henkilötietojen käsittelyn näkökulmasta hankintayksikkö haluaa tuoda esille, että laskutiedoissa esiintyy henkilötietoja. Lisähuomiona, että yksittäisten tietojen eriyttäminen laskuilta edellyttää merkittävää manuaalista työtä hankintayksikölle. Lisäksi ostopalvelua voi tuottaa ammatinharjoittaja tai toiminimi, jonka laskutustiedoista voi ilmetä suoria henkilötietoja, ja näissä tilanteissa laskujen mahdolliseen salassapitoon liittyvät merkinnät perustuvat täysin laskun lähettäneen tahon harkintaan. Hyvinvointialueen ostolaskuilla sekä liitteissä voi olla myös muuta arkaluontoista tietoa, esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkuuksiin liittyviä tietoa, jolloin tulee erityisen huolellisesti arvioitavaksi, missä määrin näitä tietoja voidaan jakaa organisaatiosta ylipäättään eteenpäin, ja miten nämä tarvittaessa eriytetään järjestelmäteknisesti lähetettävästä tietomassasta. Arviointimuistiossa on (s. 110) nostettu esille esimerkki tilanteesta, jossa erityisiin henkilötietoryhmiin liittyviä tietojen saattaa epäsuorasti paljastua ostolaskutietojen tietopalvelun yhteydessä, ja näiden tilanteiden varalle tulisi jatkovalmistelussa kiinnittää enemmän huomiota.

Arviointimuistiosta ei käy ilmi, onko tietovarantoon tarkoitus viedä myös ostolaskujen liitteet. Mikäli myös ostolaskun liitteet on tarkoitus siirtää tietovarantoon, muodostaisi ne vielä suuremman riskin kuin laskun päätyminen tietovarantoon.

Tietojen mahdolliset salassa pidettävyyksien merkinnät tulee olla teknisesti mahdolliset ja tämän toteuttamista tulee arvioida ennen tietovarannon toteuttamisvaihetta. Tämän vuoksi ehdotamme, että Valtionkonttori ohjeistaa hankintayksiköitä riittävän yksityiskohtaisesti mm. sopimustietojen keräämisen osalta (ml. salassa pidettävien tietojen merkitseminen), jotta tiedot saadaan kerättyä oikeassa muodossaan ja siirto hankintatietovarantoon tapahtuisi mahdollisimman laadukkaasti ja toiminnan kannalta sujuvasti.

Koska rekisterinpitäjäys ja viranomaistoiminta ovat useimmille kansalaisille vaikea kokonaisuus hahmotettavaksi, tulee Valtionkonttorin ohjeistaa lisäksi hankintayksiköitä siitä, kuinka tietopyyntöjen ja rekisteröityjen oikeuksien toteuttaminen huomioidaan, jotta vältetään mahdolliselta päällekkäiseltä työltä ja sen mahdollisilta riskeiltä. Esitämme, että

hankintatietovarannon kansallinen toimeenpano toteutettaisiin hankintayksiköiden ja yhteishankintayksiköiden kanssa yhteistyönä.

Mille organisaatioille tulisi säätää oikeus saada omien tehtäviensä kannalta välttämättömät tiedot hankintatietovarannosta salassapitosäännösten estämättä?

Ei lausuttavaa.

Hankintatietovarannon tietosisällöt

Puuttuuko hankintatietovarantoon kerättävien tietojen listauksesta joitakin olennaisia tietosisältöjä?

Ei lausuttavaa.

Puuttuuko toimenpiteistä jokin tietosisältöjä ja niiden hyödynnettävyyttä parantava toimenpide?

Ei lausuttavaa.

Seurataanko hankintayksikkösi hankintasopimusten käyttöä sopimuskauden aikana sopimusjärjestelmän avulla tai muutoin? Onko sopimustietojen keräämiselle esitettävä alustava siirtymäaika riittävä?

Hankintasopimuksia hallinnoidaan sopimushallinnan järjestelmässä ja sopimusten käyttöä raportoidaan erikseen manuaalisesti koostettavalla raportilla.

Siirtymäaika toimenpiteille on itsessään riittävä, mikäli säädökset ovat tarkemmin tiedossa ajallaan, jotta myös järjestelmätoimittajat pystyvät toteuttamaan tarvittavat muutokset järjestelmiin ajallaan.

Näettekö estettä kerätä rakenteisena datana tarjousten vertailuperusteita ja vertailuhintoja/laatupisteitä koskevia tietoja?

Rakenteinen tiedon kerääminen automatisoisi toki toimintaa ja keventäisi hallinnollista taakkaa, mikäli lopulliset vertailupisteytykset ovat tässä riittävät tiedot.

Huomioitavaa kuitenkin se, että toisinaan on tarkoituksenmukaisempaa pyytää rivikohtaisia hintatietoja tai laatia monimutkaisempi laatuvertailu erillisessä järjestelmässä, jolloin yksittäisten vertailukohteiden tieto ei välttämättä ole kilpailutusjärjestelmässä rakenteisena tietona. Rakenteiseen dataan pakottaminen ei siis ratkaise hallinnollista taakkaa.

Silvennoinen Paula

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue - Hankintayksikkö sekä
tiedonhallintayksikkö